

aanneming tot kinderen Gods met zoo vele woorden met den doop in verband gebracht wordt. Toch kan er wel geen twijfel over bestaan, dat onze Gereformeerde Kerk volkomen terecht ook deze weldaad met den doop zeer nauw verbonden heeft, wanneer zij blijft in haar Doopsformulier God dankt, dat Hij ons tot Zijne kinderen heeft aangenomen en ons dat met den Heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt. Vooreerst toch is het onmogelijk, dat we door Christus' bloed gewassen en door den Heiligen Geest tot lidmaten van Christus zouden gemaakt zijn, wanneer daaraan niet vooraf was gegaan de aanneming tot het kindschap Gods. Deze aanneming tot het kindschap Gods is toch, gelijk Calvijn terecht opmerkt, de grondweldaad, waarop al deze andere weldaden rusten. Van God den Vader immers gaat het werk der genade uit, doordat Hij ons naar Zijn eeuwig welbehagen tot Zijne kinderen aanneemt. Door den Zoon werden we dan gewassen van onze zonden door Zijn bloed. En door den Heiligen Geest werden we daarna wedergeboren en in Christus' lichaam ingelijfd. Dit drievoudig snoer kan niet verbroken worden. Het werk van den Vader, den Zoon en van den Heiligen Geest mag daarom nooit van elkaar gescheiden worden. Indien de H. Schrift en het wasschen van onze zonden door het bloed van Christus en de wedergeboorte door den Heiligen Geest met den doop in verband brengt, dan kan ook de aanneming tot kinderen door God den Vader, die daaraan voorafgaat, niet van den doop worden gescheiden. Immers, en dit is de diepste Schriftuurlijke grond voor deze Gereformeerde opvatting van den doop, we worden gedoopt, niet alleen in den naam des Zoons en des Heiligen Geestes, maar eveneens en zelfs in de eerste plaats in den naam des Vaders. Door den doop worden we dus in waarachtige gemeenschap gebracht met God den Vader, zoals Hij zich openbaart heeft tot onze zaligheid, en deze gemeenschap is geen andere, dan dat Hij onze Vader om Christus' wil zijn en ons tot Zijne kinderen aanneemt. Daarom zegt ons Doopsformulier, dat wanneer we in den naam des Vaders gedoopt worden, God de Vader ons betuigt en verzegelt, dat Hij ons tot Zijne kinderen en erigenamen aanneemt en daarom van alle goed ons verzorgen en alle leed van ons weren of ten onzen beste keeren wil. Hiermede is de betekenis van den doop, naar we meenen, volledig uiteengezet. Het zal thans verstaan worden, waarom die betekenis niet juist kon worden weergegeven dan door het korte woord, waarmee Christus het bevel gaf om te doopen: 'doop hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes'. In deze woorden ligt alles opgesloten, en de aanneming tot kinderen Gods, en de afwasching door Christus' bloed en de wedergeboorte door den Heiligen Geest, waardoor we in Christus' lichaam worden ingelijfd. En de vraag blijft thans alleen nog over, hoe we dit bij den doop onzer kinderen hebben te verstaan.

DR. H. H. K.

## Leestafel.

I. J. C. RULLMANN. DE STRIJD VOOR KERKERHERSTEL IN DE NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK DER NACHTIENDE EEUW. — Amsterdam W. Kluwer.

Dit pas verschenen boek van Dr. J. C. RULLMANN, predikant der Gereformeerde Kerk van Utrecht, is een vervolg op zijn vroeger door mij hier besproken boek REVEL EN AFSCHEIDING en zal, naar de schrijver zich voornemt, op zijn beurt gevolgd worden door een boek over de DOELANTIE.

De, naar het ook mij voorkwam, nog al opzigtelijke hoofdtitel: EEN NADEL IN DE HEILIGE PLAATS, die boven het eerste boek stond en voor min bijbelvaste lezers een nog al breedte verklaring noodig had, is als bijzaak minder gelukkig gekozen, zoals de auteur nu zelf zegt, boven dit tweede boek weggelaten.

Moge de heer RULLMANN er in slagen, wanneer hij ons in het volgende jaar zijn derde boek geeft, voor alle drie samen een even gelukkig titel te vinden als die, welke hij thans voor zijn tweede koos.

Dit titel: DE STRIJD VOOR KERKERHERSTEL IN DE NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK DER NACHTIENDE EEUW is metterdaad allereerst juist, en wel omdat hij op het beste gezicht klaar en duidelijk is en daarbij volkomen past op den inhoud.

Van dien inhoud toch geldt, zij het nog in anderen zin dan die welke men er gewoonlijk aan geeft: van de beperking toont zich den lezer. Scherp toch is de geschiedenis van den Strijd in dit boek, zowel naar uitgang als eindpunt, begrensd.

Na wat Dr. RULLMANN reeds in zijn boek: REVEL EN AFSCHEIDING gegeven had, moest de SCHEDING als resultaat van den strijd voor kerkerherstel er buiten vallen. Evenzo moest er buiten vallen de DOELANTIE als resultaat van den strijd in de NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK gevoerde strijd voor kerkerherstel en van zelf ook, de daar, na de DOELANTIE, in onze eeuw, op nieuw uitgebroken en nog niet tot een einde gekomen, strijd voor kerkerherstel.

Als terminus a quo of als aanvangpunt van den door hem beschreven Strijd noemt RULLMANN het jaar 1843. Het jaar waarin, na de Separatie, met het tweede altes der zeven Haagse Heeren, de strijd voor kerkerherstel in de NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK opnieuw uitbrak. Het adres, dat, evenals het eerste, door GROEN VAN PRINSTERER opgesteld was en zich richtte aan de Hervormde Gemeente in Nederland.

Als terminus ad quem, of eindpunt, neemt hij dan het jaar 1896 waarin het conflict ontstond tusschen de Synode en den Amsterdamschen Kerkerad, naar aanleiding van de attesten en de attestatie, en welk conflict uitliep op de DOELANTIE.

De strijd voor kerkerherstel, schrijft RULLMANN op p. 74, sinds 1843 alom in den lande gevoerd, concentreerde zich in de Amsterdamsche Gemeente, wier Kerkerad destijds een holwerk van het conservatisme was.

Toch verhindert hem dit niet, al valt ook in zijn verhaal het accent op de Amsterdamsche

Gemeente, tevens van dien strijd buiten AMSTERDAM te verhalen.

Dit blijkt dan ook reeds uit de partitie van het boek in tien hoofdstukken waarvan ik hier, mede om zijn inhoud nader te doen kennen, de opschriften geef.

Hoofdstuk I. De Formulierkwestie, II. De Christelijke Vrienden, III. De kwestie-Meyboom, IV. De Nachtschool, V. De kwestie-Zaalberg, VI. De Gereformeerde Parijs, VII. De Aannemingskwestie, VIII. Het Conflict, IX. De Beheerskwestie en X. De Geschorsten.

Aan dit tiental hoofdstukken is een AANHANGSEL toegevoegd waarin de afzetting van Dr. WITTEVEN te ERMELOO, van Dr. KOCKEN te MOERDIJK, en de schorsing van Dr. OBERMAN te OMDEN worden verhaald.

Dr. RULLMANN spreekt in zijn Z. S. waarmee zijn boek open, van wat hij daarin beschrijft als van 'historische schetsjes'.

Metterdaad mogen de onderdelen van elk der tien hoofdstukken, om hun kortheid, den naam van 'schetsjes' dragen, maar deze kortheid schiedt allerminst aan de duidelijkheid.

De auteur toch heeft, door nauwgezette studie te maken der oorkonden van een, door hem zelf grotendeels niet doorleefd verleden, zich in dat verleden zoo ingewerkt, dat het in zijn geheel voor hem is gaan leven, en zoo vermogen zijn vluchtige teekeningen dat verleden te doen zien. Toch is het in zijn boek niet enkel 'beelding', maar doet hij zijn lezers, waar het noodig is, door ze met een enkel woord te zeggen wat er achter zit, hetgeen ze zien ook begrijpen. Zoo, om iets te noemen, waar hij teekent het anderszins van Dr. COSTA dan van GROEN tegenover de Formulieren.

Hij doet dit in zijn laatste schets van het eerste hoofdstuk, welke schets betiteld is: 'Een voorlopig minnerland'. Daar zegt hij dan op het einde: 'Tegenover Groen en de zijnen, die van de Kerkelijke ambtsdragers niets anders vroegen dan wat zij volgens hun vrijwillig aangevaarden plicht moesten doen, had Dr. Costa dan ook bepaald ongelijk'.

'En vergetende, dat kerkbederf geen ziekte, maar wond is, heeft hij door zijn tegenstelling van kerkbederf en kerkelijk richtingsverschil in het leven geroepen, dat noodlottig zou worden voor heel den kerkrechtelijken en politiek strijd der negentiende eeuw'.

'En zoo werd het misverstand van 1843 een veeljarig misverstand, p. 37'.

De strijd in dit boek geschiedt, is slechts door enkelen van de thans levenden van het begin af meegemaakt.

Van dien strijd, aan de andere en jongere tijdsgenooten onder ons volk, door hem niet alleen te teekenen in zijn uitwendig gebeuren, een voorstelling te geven, maar ook, door de oorzaken, die er in werkten te doen uitkomen, een begrip bij te brengen, — is de dubbele taak, die RULLMANN zich bij zijn boek gesteld heeft.

'n Taak, die hij, naar het mij voorkomt, niet zijn boek kan vervullen. Dit, met eerbiedwaardige zaakkennis geschreven boek toch, beantwoordt, zoo door zijn verzorgden en toch lossen stijl, als door de omstandigheid, dat de auteur er zich in onthouden heeft van aantekeningen en breedvoerige aanhalingen, aan de oorspronkelijke vereischten van een volksboek.

Daarbij komt, dat het door RULLMANN als Gereformeerde, meeleven in en meeleven voor den Strijd die in het verleden voor Kerkerherstel is gevoerd, aan dit zijn boek een groote bekoring bijzet.

Laat mij er nog bij vertellen, dat het geïllustreerd is met meer dan 25 portretten van personen, die er in voorkomen, en wel uit den tijd toen zij nog stonden in al de volheid hunner mannelijke kracht.

En ook, dat een nauwkeurig register van personen en zaken het opslaan vergemakkelijkt. Moge het Dr. RULLMANN gegeven zijn, in het komende jaar met de DOELANTIE, waarvan de geschiedenis, heel nog niet, althans niet geheel, is beschreven, zijn trilogie te voltooien.

Z. Dr. G. WISSE, DOE DAT TOT DAT HET KOMT. EEN PRAKTIJK VERHANDELING OVER HET DOORVUCHTIG AVONDMAAL. Tweede druk. Uitgave van Dr. J. Bosch (Jhm. Nijverdal 1915).

Van dezen tweede druk van Dr. Wisse's, in eersten druk reeds vroeger hier door mij besproken Avondmaalsboek, had de Uitgever de beleefdheid onze redactie een gebonden recensie-exemplaar toe te zenden.

Dit exemplaar, met zijn in het goud gezetten hoofdtitel en zijn reproductie van LEONARDI DA VINCI'S AVONDMAAL, op de voorzijde; zijn in gouden letters gedruken naam en titel op den rug van den stemmig-grijzen band, is een sieraad van boekbinderskunst.

Het boek zelf is gedrukt op stevig papier met een duidelijke letter.

De heer E. J. BOSCH (Jhm. Nijverdal) heeft eer van deze zijn uitgave.

Over den inhoud van dit boek kan ik, na mijn vroegere bespreking, kort zijn, en dat te meer wij in dezen tweede druk door den schrijver geen aanmerkelijke wijzigingen zijn aangebracht. Zoals ik reeds vroeger mededeelde is de beoefening van dit geschrift, niet zoo zeer om over de leer, dan wel om over het gebruik des Avondmaals eenige wenken te geven. Vandaar de onderitel: 'praktijk verhandeling'.

Als zodanig kan het aan de rechte Avondmaalspraktijk in onze Kerken zeker ten goede komen en kan ik de lezing er van zoowel aan de Ambtsdragers als aan andere Gemeenteleden aanbevelen. Met groote teederheid geschreven, geeft het uittienende werken.

Het waarschuwt tegen een lichtvaardig en onwaardig toegen tot, maar maant, op voldoende gronden, ook af van, op misverstand berustend, al te scrupuleus wegblijven van het Sacrament der 'geestelijke Voeding'.

Ook zijn de lijnen hier, zoo objectief als subjectief, zuiver getrokken.

3. KINDERBOEKEN.

De Uitgever C. F. CALLENDACH te NOKKERT, rond ons ook ditmaal een compleet stel zijner najarsuitgave van Kinderboeken.

Het zijn er niet minder dan 41.

Allereerst bestemd voor onderwijzing op de Zondagschool, zullen zij, fleurig en klaar als zij er uitzien, ook in den huiselijken kring door de kinderen gaarne ontvangen en, bij hun echt kinderlijken inhoud, met geout worden gelezen.

Het is lectuur, die men, als Christen, aan kinderen in handen kan geven. Daar zijn onder de bekende als: GEDRUKTE DE JONGE POTTEN-ROOPIAN EN DE VERLOREN SCHILDERKENTNIS; VERBORSTEN GROOTMOEDER VERJEE; HOOGENRIJK'S BAAR-KLAAS EN DE TIERMANN VAN NIMES, die, doordat zij nu in ten of tien druk verschijnen, wel bijken gewild te zijn. Maar ook de minder- of todenver geheel bekende als: HOOGENRIJK'S DE SEELMANT; V. D. MANT'S GUSTA NORMAN; S. J. LOONEN-BRUTEL DE LA RIVIERE'S HANNA'S KERSTFEEST EN HET VERBORSTEN GEVONDEN, zijn als kinderboeken wel geslaagd.

Er is proza en ook poëzie bij.

Onder de laatste v. WICK'S derde Bloem-

LEZING UIT DE KERSTLIEDEREN; OOM JAN'S KUKJES IN HET ROND EN VAN HIER EN DAAR. G.

## Officieele Berichten.

### Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Maassluis:

De actie door het comité Maassluis, Schiedam, Vlaardingen e.a. wordt hier met toewijding voortgezet. Deze week werd in de Gereformeerde kerk een samenkomst gehouden, waarin Dr. H. Kaajan, van Rotterdam, het hoog belang der Vrije Universiteit bepleitte.

Tot grondslag zijner bespreking was Gen. 1:1 aangegeven als het credo dezer stichting. Immers zij belijdt tegen den atheïst en antitheïst dat er een God is, die hemel en aarde uit niet voortbracht. Stelt de V. U. zich daarmee tegen het pantheïsme, ook de evolutieeler wordt door haar krachtig tegengestaan. Wordt door de Vrije Universiteit het onderscheid tusschen hemel en aarde niet uit het oog verloren, toch wordt gewaakt tegen een vals spirituaïsme. Heel de schepping diene tot Gods ere, en daarom mag niet gerust voor bij de faculteiten, die thans reeds aan de Vrije Universiteit te vinden zijn, nog een Medische- en Wis- en Natuurkundige faculteit kan worden gevoegd.

Eindelijk geeft de studie, waaraan Gods Woord ten grondslag ligt en tevens tot richtsnoer dient, de zekerheid des geloofs en staat daarom rustig en gerust tegenover de vraagsoede wetenschap onzer dagen. Zulk een universiteit die fier de belijdenis omhoog heft, heeft recht op onze voorbijde, heeft recht op onze gaven, maar ook verplicht ons, onze zonen, die den Heere willen dienen in de beoefening der wetenschap, aan deze Vrije Universiteit te doen inschrijven. Met groote belangstelling werd dit krachtig pleidooi voor de zoo geliefde stichting aangehoord, en wanneer straks de leden van het comité hun bezoeken brengen om de contribuanten te bewegen hunne jaarlijksche bijdragen te verbuigen en anderen uit te noodigen als lid of begunstiger toe te treden, zullen de vruchten niet uitblijven.

Kort verslag van de vergadering der Klasse Axel der Geref. Kerken, op 7 October 1915 te Schoonhede.

I. De voorzitter der roepende Kerk van Terneuzen, Dr. J. F. van Hulstijn, opent de vergadering op de gebruikelijke wijze.

II. De credentie-brieven worden nagelien. Alle Kerken zijn vertegenwoordigd, alleen de Kerk van Z. niet overeenkomstig Art. 41 D. K. O. Besloten wordt aan haar Dienaar des Woords een schrijven van afkeuring te zenden over zijn absentie.

Een Kerk heeft een instructie.

III. Het moderamen wordt aldus samengesteld: Dr. J. F. van Hulstijn, praeses; Dr. H. van der Wal, scriba; Dr. J. H. Lammertsma, assessor.

IV. De Praeses roept Dr. H. Brouwer van Sch. een hartelijk welkom toe. De Assessor feliciteert Dr. Hulstijn met de roeping naar Mid. delstum en drukt als tolk van de klasse zijn spijt uit, dat hij gemeend heeft die roeping te moeten opvolgen.

V. De notulen worden gelezen en onveranderd vastgesteld.

VI. De Praeses deelt mede, dat Dr. H. Janssen als veldprediker 3e divisie-staf aan de roepende Kerk toegang tot de klasse heeft gevraagd, wanneer aan de orde zal worden gesteld de bespreking van de plannen betreffende den geestelijken arbeid onder de militairen in Z.-Vlaanderen.

De klasse heeft tegen zijn toelating in die hoedanigheid bij de behandeling van dat punt geen bezwaar.

VII. Ingekomen stukken:

a. een schrijven van het curatorium der Theol. School inzake gedaan verzoek, wordt voor kennisgeving aangenomen.

b. een verzoek van Dr. Pl. v. A. te A. wordt besloten bijgevoegd toe te staan als ten vorigen jare.

c. een noodkreet van het bestuur van het tijdelijk Mil. Tehuis te F. zal worden behandeld bij de militaire zaken.

VIII. Behandeling van Art. 41, D. K. O.

Axel vraagt 4 vacature-beurten; toegestaan. Hoek vraagt en ontvangt advies in een zaak. Daar er bij het doen van belijdenis geen uniformiteit blijkt te zijn in de Kerken der klasse, wanneer personen, die in het openbaar belijdenis deden in een genootschap, tot ons overkomen, wordt als Commissie van onderzoek, oordeel en advies aangewezen: D. D. H. Brouwer en H. Z. de Milt en ouderling F. Dieleman uit Axel. Een vraag van Schoonhede, bij instructie bekend gemaakt, wordt beantwoord.

Neuzen vraagt geen consulent. De klasse wijst Dr. van der Wal aan. Deze bedankt. Daarna wordt Dr. Lammertsma aangewezen. Ook deze bedankt. Eveneens D. D. Brouwer en de Milt. Neuzen ontvangt geen consulent.

IX. De militaire zaken worden aan de orde gesteld. De volgende ragen van Axel worden, na levendige bespreking, beantwoord:

1e. Acht de klasse de geestelijke bearbeiding der militairen in Oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen door middel van de prediking genoezaam verzorgd? De klasse oordeelt, dat er door middel der prediking in Oostelijk Z.-Vlaanderen genoezame verzorging geschiedt, indien de arbeid te Sas van Gent en Philippine geregeld blijft voortgaan.

2e. Kan de Klasse de Kerken in Westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen ook bijstaan in den arbeid der prediking onder militairen, indien deze Kerken hulp behoeven in dezen predikdienst? De klasse verklaart zich tot steun bereid, indien Oostburg en Schoonhede, op plaatsen, waar zij zulks noodzakelijk zullen oordeelen, beginnen met prediking. De veldprediker Dr. H. Janssen komt ter vergadering en wordt hartelijk verwelkomd. Ook hij oordeelt, dat in Z. Vlaanderen oostelijk deel genoezaam wordt gearbeid. Hij geeft voorts inlichtingen over westelijk Z.-Vlaanderen.

3. Pauze, waarin afdoening van de geldelijke zaken.

XI. Na heropening van de vergadering wordt de derde vraag van Axel behandeld. Kan de klasse den arbeid der prediking onder de militairen aan onze Zeeuwsche grenzen ook financieel steunen, en kan ze, behalve door prediking, ook nog op andere wijze arbeiden, voor het geestelijk belang onzer militairen? Besloten wordt, ook te doen arbeiden door catechisatie en ziekenbezoek; ambtelijk bezoek in de kantonementen, in verband met de viering van de H. Avondmaal; lectuurverspreiding. Voor dezen arbeid wendt de klasse de Kerken op, gelden bijeen te brengen. Enkele Kerken geven toezeggingen. Anders Kerken zullen opgave doen

van een bedrag, den Kerkerad gehoord. Met belangstelling neemt de klasse nota van de correspondentie van twee Kerken met de Deputaten der Generale Synode voor de behartiging der geestelijke belangen onder militairen en het verblijvend resultaat daarvan.

Een uitgewerkte voorstel inzake ambtelijke bearbeiding der militairen in Z.-Vlaanderen vanwege de Kerken der klasse, wordt aangenomen. Een verzoek van het Bestuur van het tijdelijk Mil. Tehuis te F. om financieel steun ter heropening van het Tehuis, wordt toegestaan. Als gift ineen sal f 20 worden gezonden.

XII. De vraag van Terneuzen: Wat moeten de Kerken doen om het fietsrijden tegen te gaan na den dienst op Zondag? wordt, de toelichting gehoord, na eenige bespreking, om haar algemeenheid, teruggewezen naar den betrokken Kerkerad. Een voorstel van diezelfde Kerk, om 'de Pinkstercollecte niet meer te beschouwen als classale collecte en van de lijst der classale collecten af te voeren', vindt geen steun.

XIII. Bij de bespreking van de gedrukte Handelingen der Part. Synode wordt naar aanleiding van Art. 13 besloten: Prov. Deputaten naar Art. 19 D. K. O. te verzoeken de Part. Synode van 1916 te adviseeren, de regeling in de Geref. Kerken van Zeeland ter gezamenlijke ondersteuning van jongelingen ter opleiding tot den Dienst des Woords, nadat de wijzigingen en aanvullingen, de laatste jaren vastgesteld, zijn aangebracht, in 1916 te doen opnemen achter de te drukken 'Handelingen'.

XIV. Rapporten: a. van de brs. C. Hameling en J. Riemsma, aangewezen om het boek van den Classicaal Quacstor na te zien. Alles is in de beste orde bevonden.

b. van de Kerken, aangewezen voor approbatie etc. dat acte van losmaking is verleend aan Dr. J. F. van Hulstijn, die op 17 Oct. afscheid zal doen. Dr. Lammertsma wordt aangewezen om de klasse te vertegenwoordigen.

c. van Kerkvisitatoren over de gehouden visitatie te Hoek en Neuzen. Aan de Kerk van H. wordt de buitengewone subsidie toegezegd.

d. van den Zendingdeputaat. Verbliffend vooral werd de mededeeling geacht, dat de pogingen om te komen tot Zeeuwsch-Brabantische zending, verwerkelijk zijn geworden, en weldra over de wijze van samenwerking zal worden geconferend.

e. van Deputaten inzake scheiding van kerkelijke en diaconale financiën. Besloten wordt, dit rapport op te zenden aan de Zeeuwsche Kerkerad en volgende vergadering te bespreken.

f. van Deputaten van Evangelisatie. Zal aan de Kerkerad worden opgezonden. Het rapport over een tuchtaakt zal worden uitgesteld tot de volgende vergadering. Eveneens rapport en ontwerp-regeling over Art. 11 D. K. O.

XV. De bestaande Deputatschappen worden gecontinueerd. Vacatures worden aangevuld. Daardoor wordt het volgende stel Deputaten gevormd: Correspondent: Dr. J. H. Lammertsma; Quacstor: Dr. H. Brouwer. Art. 13 K. O.: D. D. H. P. M. de Walte en H. Z. de Milt. Kerkvisitatie: D. D. J. H. Lammertsma en H. P. M. de Walte; primi: H. Z. de Milt en H. van der Wal, sec. Examina: D. D. H. P. M. de Walte en H. van der Wal. Approbatie beroepingen etc. de Kerken van Axel en Zaamslag, primi: de Kerk van Neuzen sec. Zending: D. D. J. H. Lammertsma en H. Brouwer. Deputaat Joden-zending en voor Rijn-Pruisen: Dr. H. Brouwer. Classale collecten: Dr. H. van der Wal en ouderling D. Scheele Az. te Neuzen. Correspondent Theol. School: Dr. H. van der Wal. Hulpbehoevende Kerken: Dr. H. Z. de Milt. Evangelisatie: D. D. J. H. Lammertsma en H. Z. de Milt, en Ouderling J. Kouwe te Oostburg. Voor Art. 19, K. O.: D. D. J. H. Lammertsma pr., H. P. M. de Walte, sec. Regeling vacature-beurten: Dr. H. P. M. de Walte. Prov. Kas, Art. 13, K. O. D. D. J. H. Lammertsma, primus; H. P. M. de Walte, sec. Prov. Kas voor behoeltige idioten enz.; diaken Jan Verlinde te Zaamslag.

XVI. Dr. Hulstijn spreekt een afscheidswoord tot de klasse. De Assessor antwoordt op hartelijke wijze. De vergadering zingt hem staande toe Ps. 134: 3.

XVII. Het Kort Verslag wordt gelezen en vastgesteld.

XVIII. De Assessor eindigt met dankzegging. De Praeses sluit de vergadering.

Op last der klasse,

J. H. LAMMERTSMA.

Act., 11 October 1915.

## Buitenland.

Duitsland. Christelijke en onchristelijke uitingen in de pers. Een vermaanschrift van Dr. van Bezzel (II, Stok).

Daarom moest het bij het geloof volkadeel weeten wekken, wanneer een groot dagblad voor maanden schreef: 'Geen God en geen duivel kan den opmars van onze legers tegenhouden', toen de eene Russische vesting na de andere in de handen der Duitschers viel. Maar het duurde niet lang en de opmars werd gestuit. De Russen begonnen weder aan te vallen. Van geloovige zijde wordt op die dingen met nadruk gewezen en daaraan toegevoegd, dat God geen menschen noodig heeft om een leger te verhinderen voortwaarts te gaan. Men heeft zich slechts te herinneren hoe eentoonig telkens van Hindenburg in de laatste herfstdagen moest berichten, dat het ongunstige weder elke operatie onmogelijk maakte.

Dat er nog een kern in het Duitse volk gevonden wordt die met God rekent, blijkt uit het bovenstaande. En daarom is mede te verklaren dat het Christenvolk in Nederland zich het meest tot Duitschland getrokken voelt.

Het blijkt ook, dat in Duitschland de lessen verstaan worden, die door den oorlog gegeven worden. Terwijl men in Engelse Christelijke kringen de verworping der kerken aan Duitse invloeden toeschrijft, omdat de hedendaagse christenheid uit Duitschland in Engeland werd uitgevoerd (waarbij men uit het oog verliest, dat het Pelagianisme van uit Engeland zooveel schade aan de kerken van Europa deed; om niet te spreken van het Darwinisme of de ontwikkelingstheorie, welke de wijsgeerige achtergrond is van de moderne Schriftcritiek), zoo steekt men in Duitschland de hand in eigen boezem en stelt de vraag, welke de taak van de Kerk des Heeren zijn zal, wanneer de vure begerde vrede zal zijn wedergekeerd. Merkwaardig is in dit opzicht een geschrift van Dr. Hermann von Bezzel, voorzitter van het Beiersche Oberconsistorium, getiteld 'Der Kampf mit den Kleinheiten'. Eenige dingen willen wij hieruit mededeelen.

Omtrent de Inspiratie der H. Schrift zegt Dr. von Bezzel: 'Inplaats dat wij de oude inspiratie-leer opruimen, waarvan tegenwoordig ook bij de gelovigen telkens weer sprake is, willen wij aan de nederige gestalte van het verachte Woord vasthouden, totdat de dag aanbreekt en de Morgenster voor hen opgaat, die ook in den nacht geloven. Want dit moet voor ons zeker zijn, dat eer hemel en aarde voorbijgaan, dan zijn woorden vergaan, die levenskracht in zich hebben, gelijk dit door de waarheid verleend en door de werkelijkheid bewezen wordt. Het 'hoe' der inspiratie blijft, niet tot schade, verborgen voor hen die aan het 'dat' vasthouden. En in de Theologie van den zalige, zal ook het 'hoe' ervaren worden.'

Van de aanbidding van Christus wordt gezegd: 'Het schijnt fijn en goed uitgesproken, dat men liever dóór Jezus dan tot Jezus bidt. En de Theoloog die alles voor allen worden wil, opdat hij enkelen voor zijne beschouwing winnen zou, vindt in deze uitpraak maar weinig anders dan het geloof van de kerk is. Maar in dit kleine onderscheid ligt een wereld van verschil; men verlaat de gemeenschap van hen die in de aanbidding van Christus om des Vaders wil en in het eeren van den Zoon tot des Vaders ere, eeuwen lang vereenigd waren, die in Hem den Christus aanschouwen welke, zonde voor ons gemaakt, onze vrde geworden is.'

Ook voor de predikers van Gods Woord heeft Dr. von Bezzel menig krachtig woord. O.a. zegt hij tot hen: 'Vrij van den vloed der meeningen, die trotse golven omhoog zenden en bedroevende dwalingen uitgiert, staat het rotsvaste woord, waaruit Gods grootheid met vrijen schijn openbaar is; vrij en ongehinderd ziet het de golven opkomen en verdwijnen, opstuwten en zinken; zij komen alle op en gaan hun weg, want het staat geschreven: Hoe kan op een reddebeeld, waaruit het eigene ik met zijn twijfel, die men tot gemeengoed maken wil, met beschouwingen, die men van de kluisers der kerkleer vrij maken wil, het krachtige amen volgen, dat het ook in den hemel zoo zeker en gewis is, als had het de Heere Christus zelf gesproken!'

Zoo gaat Dr. von Bezzel voort om herders en gemeentelieden toe te roepen: niet in het zoeken en twijfelen, maar in het vaste geloof dat alle beloften des Heeren in Christus ja en amen zijn, is de opbouw van de kerk te zoeken.

— Een noodkreet uit de Lazaretten.

Is de kerk zich hare roeping bewust? Deze vraag is dikwijls in den oorlog gesteld. Een van de meest gewichtige diensten die zij verrichten kan, is in de hospitalen. Hier vindt men de mannenwereld, die dikwijls niet te bereiken is. Men kan daar het Woord Gods brengen, daar is een diep geploegde bodem, en hoe dankbaar is men er voor het bezoek van een predikant? Zij zijn immers ziek, en kranken hebben gaarne bezoek, en waar zieken hebben immers behoefte aan een deelneemend woord en aan Gods getuigenis.

Werd deze dienst overal verricht? In een Duitse Christelijk blad zegt men, dat er hospitalen zijn, waar de predikanten gezegende ervaringen hebben. Maar men hoort ook van andere. Een jong arts bericht van zijne gewonden, welk karakter zij hebben, hoe zij verpleegd worden en welke ontpanning hun geboden wordt. 'Maar hoe staat het met hunne geestelijke verzorging? Komt er een predikant? Zelden; de Roomsche priester verschijnt geregeld om zijn menschen te bezoeken. Het bezoek van den Evangelischen predikant komt nauwelijks in aanmerking'. Of een pleegzuster beschrijft de goedaardigheid der Duitse gewonden, die men werkelijk moet liefhebben, en hoe zij dankbaar zijn wanneer men eens een psalm of avondgebet voorleest. 'Maar waar blijft de predikant?' 'Die komt slechts zelden. En wanneer hij eens een enkele maal een toespraak houdt, is het een vaderlandslievend woord, gelijk men er tegenwoordig zoo vele hoort'. Ook zij roemt den ijver der Roomsche priesters, die dikwijls en regelmatig komen en aan de kranken niet alleen hun persoonlijke deelname betuigen, maar ook nooit verzuimen als priesters der kerk te spreken. Bij het Kerstfeest was het opmerkelijk, dat de Evangelische predikant als patriott optrad en weinig van het Kerstfeest sprak, terwijl de Roomsche geestelijke eenvoudig en schoon van de geboorte van den Heere Jezus Christus sprak, allen aandachtig hoorden en velen bewogen waren. Van een derde hospitaal werden dezelfde dingen medegedeeld.

Het Duitse blad, waaraan wij deze mededeelingen ontleenen, voegt er aan toe: 'Nog zijn de hospitalen vol en de ure is nog niet voorbij. Mocht de Evangelische kerk zich overal en tijdig hare roeping bewust worden, vóór het te laat is. Een tijd als wij thans beleven, komt nooit terug.'

Frankrijk. Drankbestrijding.

Hoeveel ellende de oorlog over de volken uitgoet, toch heeft hij in een opzicht een zegen gebracht die van groot gewicht is. De heerschap van den drankduivel is er aanmerkelijk door beperkt. Zoo wordt in Frankrijk het absolute verbod met kracht gehandhaafd. De cafe's waarin men vermoedt dat in het geheim brandewijn wordt geschonken, worden door speciale politieambtenaren dikwijls overvallen, waarbij dan een zeer nauwkeurig onderzoek wordt ingesteld of er ergens in een verborgen hoek brandewijn voorhanden is. Als sterke drank gevonden wordt, volgt een zware straf voor den overtreder der wet. In grote streken is de uitvoering der maatregelen tegen drankverkoop zeer streng. Maar vooral zijn de militaire autoriteiten er op uit, het alcoholisme in het leger te bestrijden. Aan het front mag alleen datgeen geschonken worden wat in bepaalde rationen uitgegeven wordt. In het binne van het land zijn de voorschriften voor de verschillende streken anders. Te Parijs krijgt niemand oorlogsondersteuning, als men hem dronken gevonden heeft. Deze dagen heeft general Gallieni geboden, dat den soldaten van het versterkte kamp van Parijs het drinken van absinth en brandewijn verboden is; de soldaten die dit verbod overtreden, moeten voor den krijgsraad verschijnen.

Toch schijnt de drankbeperking en het drankverbod niet die uitwerking te hebben welke men er van verwacht. Maar het is al veel, dat de strijd door den nood des tijds met ernst aangebonden is.

## GEMENGD NIEUWS

Een ijverig Bijbelleser. De predikant Th. Traub te Stuttgart schrijft: Onlangs sprak ik met de verwanten van den bekenden hoofdteater Hilte te Bern. 'Hij las immers dikwijls in zijn Bijbel', vroeg ik. — 'Ja, zoo druk dat hij zoo goed als